
Samlad riskbild och intern kontrollplan 2023 - Uppföljning av åtgärder och kontrollaktiviteter

Förskolenämnden

Innehållsförteckning

1	Beskrivning av gemensamma begrepp	3
2	Inledning	4
3	Samlad riskbild med åtgärder	5
3.1	Riskområde: Måluppfyllelse så att budget och verksamhetsplan följs	5
3.1.1	Hållbar arbetsmiljö för rektorer	5
3.1.2	Hållbar arbetsmiljö för medarbetare	6
3.1.3	Kompetensförsörjning	6
3.1.4	Överkapacitet avseende förskoleplatser	7
3.1.5	Brist på personal på förskolorna	8
3.2	Riskområde: Upprätthållande av lagkrav	9
3.2.1	Systematiskt brandskyddsarbete	9
3.2.2	Ny lagstiftning avseende fristående verksamheter	11
3.2.3	Ny lagstiftning - fler barn i förskolan	11
3.3	Riskområde: Rättvisande redovisning	12
3.3.1	Budget i balans / platstillgång	12
3.4	Riskområde: Oegentligheter - eliminera eller upptäcka allvarliga fel och brister	13
3.4.1	Otillåten påverkan	13
4	Samlad riskbild - Intern kontrollplan	15
4.1	Riskområde: Upprätthållande av lagkrav	15
4.1.1	Skyddade personuppgifter i IST	15

1 Beskrivning av gemensamma begrepp

Riskområden

"Tillsammans med identifieringen av verksamhetens mål/uppdrag/skyldigheter utgör riskområdena ramen för riskhanteringen."

Hantera/Acceptera risk

Åtgärder och kontrollaktiviteter kan enbart skapas till identifierade risker med vald status: HANTERA.

Risker med vald status: ACCEPTERA kan även väljas Till Samlad riskbild

Till Samlad riskbild

"Det är varken lämpligt eller önskvärt att lyfta samtliga identifierade risker inom respektive riskområden till nämnd/bolagsstyrelse. En värdering och prioritering behöver göras och ställas samman till en samlad riskbild. Syftet med den samlade riskbilden är att ge en bild över verksamhetens mest väsentliga risker utifrån ett nämnd/bolagsstyrelseperspektiv."

"Bedömningen av vad som är mest väsentligt måste alltid göras med utgångspunkt i uppdrag, skyldigheter och mål för verksamheten."

Intern kontrollplan

"Underlaget till den interna kontrollplanen bygger på den samlade riskbilden. Ett antal riskområden/processer (nämnd/styrelse väljer själv omfattning) som lyfts i den samlade riskbilden väljs ut för granskning/kontroll för att verifiera att redan införda åtgärder har fått avsedd effekt."

"Syftet är att ta reda på om den interna kontrollen i verksamheten fungerar på ett tillfredsställande sätt men även att kunna ifrågasätta befintliga åtgärder och vid behov komma med förbättringsförslag (nya åtgärder)."

2 Inledning

Förvaltningen har under året genomfört åtgärder som identifierades i den samlade riskbilden för 2023. Fortfarande kvarstår åtgärder då flera av riskerna är av en mer omfattande karaktär och kommer att fortsatt hanteras under 2024.

En granskning har genomförts utifrån beslutad intern kontrollplan för 2023. Granskningen redovisades för nämnd den 25 oktober 2023. Identifierade åtgärder utifrån genomförd granskning omhändertas under året.

3 Samlad riskbild med åtgärder

3.1 Riskområde: Måluppfyllelse så att budget och verksamhetsplan följs

3.1.1 Hållbar arbetsmiljö för rektorer

 Hantera

Riskbeskrivning

Risk att rektorer förutsätter att genomföra sitt uppdrag försvåras på grund av ansvar för många olika enheter och/eller många medarbetare.

Arbetsbelastningen ökar ytterligare för de rektorer vars kollegor går rektorsutbildning.

Konsekvensbeskrivning

Rektors chef/pedagogiska ledarskap påverkas vilket kan få konsekvenser på kvaliteten på utbildningen. Hög arbetsbelastning kan leda till stress och sjukfrånvaro.

Åtgärdens status	Uppföljning
 Pågående Översyn görs kontinuerligt av utbildningsområdenas rektorsteam utifrån behov av organisationsförändringar.	Utbildningsområdena har under året genomfört olika insatser för att få till en jämnare fördelning av antalet medarbetare per rektor. Översyn genomförs i områdena avseende rektorsorganisationen som förväntas vara klar första kvartalet 2024. Insatser har bland annat handlat om att ha en centralt placerad rektor som kan täcka upp vid frånvaro och vakanser för att minska arbetsbelastningen. Möjliggöra för att behålla större enheter för att rektors uppdrag ska förenklas.
 Pågående Förvaltningen inväntar stadens kartläggning av antal medarbetare för chefer för att därefter ta fram förslag på åtgärder utifrån förvaltningens behov och förutsättningar.	Förvaltningen har sett över hur många cheftjänster som behöver utökas för att minska antalet medarbetare per chef och nå riktvärdet. Förvaltningens ambition är att långsiktigt arbeta för att minska antalet medarbetare per chef.
 Pågående Möjliggöra rekrytera fler rektorer	Sker i samband med stadens kartläggning av medarbetare per chef och de insatser förvaltningen gör där ambition är att utöka antalet rektorstjänster.

Åtgärdens status	Uppföljning
 Pågående Stadens kartläggning av antal medarbetare för chefer	Arbete pågår i staden. Förvaltningen ska svara på remiss från kommunstyrelsen.

3.1.2 Hållbar arbetsmiljö för medarbetare

 Hantera

Riskbeskrivning

Höga sjuktal bland förvaltningens medarbetare.

Konsekvensbeskrivning

Leder till instabilitet i verksamheten och svårigheter med att genomföra grunduppdraget för barnen

Åtgärdens status	Uppföljning
 Pågående med avvikelser Möjliggöra en högre grundbemanning	Åtgärden att öka grundbemanningen har varit svår att genomföra utifrån 2023 års ekonomiska läge. Det är fortsatt ett stort behov av timanställda på grund av höga sjuktal. I delar av staden är ambitionen att behålla löpare för att barnen ska möta känd personal vid ordinarie personals frånvaro.

3.1.3 Kompetensförsörjning

 Hantera

Riskbeskrivning

Att förvaltningen inte lyckas locka förskolelärare till vissa utsatta områden. Andelen förskolelärare lägre i vissa utsatta områden.

Konsekvensbeskrivning

Barn får inte den utbildningen/undervisningen de har rätt till och möjligheten att kompensera för barns olika förutsättningar minskar.

Åtgärdens status	Uppföljning
 Avslutad Motivationspaketet –	Under 2023 har en slutrapport genomförts i projektet som konstaterar att andra insatser behövs för att få effekt. Slutsatserna tas med i fortsatt arbete med uppdraget att utreda vilka särskilda anställningsvillkor som kan erbjudas för att

Åtgärdens status	Uppföljning
slutföra pilot och mäta effekter	förbättra förutsättningarna för att locka utbildad personal till förskolor med sociala utmaningar.
✓ Avslutad Samarbete mellan rektorsteam	I utbildningsområdena sker samarbete mellan rektorsteam bland annat genom organisering av förskollärare med särskilt uppdrag samt löpare. Samarbete sker även vid vakanser och övertalighet. Biträdande utbildningschefer stödjer samarbete som pågår mellan rektorsteam.
✓ Avslutad Tydliggöra planeringen i utbildningsområden kring personalförändringar i samarbete med berörda stödfunktioner	Arbetsätt har förankrats under året i utbildningsområdena för att berörda funktioner på ett effektivt sätt ska vara involverade när personalförändringar sker. Genom HR:s samordningsansvar och utbildningschefer ansvar för genomförande avseende omställningsarbetet samordning skett mellan rektorsteam, ekonom, HR och biträdande utbildningschefer.

3.1.4 Överkapacitet avseende förskoleplatser

 Hantera

Riskbeskrivning

Överkapacitet vad gäller förskoleplatser till följd av att behovet utifrån befolkningsprognos förändras.

Konsekvensbeskrivning

Lokalkostnaden per barn ökar vilket i sin tur innebär att det finns mindre pengar över till kärnverksamheten och därmed kan leda till sämre kvalitet.

Existerande kontrollaktiviteter

Följande delar finns redan på plats i förvaltningen vilka bidrar till att minska sannolikheten för att risken ska uppstå:

- Det finns en organisering i förvaltningen för fastighetsstrategiska frågor.
- Det finns en tydlig process för framtagandet av lokalbehovsplan.
- Det finns ett årshjul över processen för lokalbehovsplanen.
- Förvaltningen reviderar årligen lokalbehovsplanen utifrån ny befolkningsprognos.
- Det finns en rutin för tillfällig stängning eller nerläggning av förskola.
- Det hålls terminsvisa möten med representanter från fastighet och säkerhet samt stadsfastighetsförvaltningen och SLK för att skapa en bättre bild av behov och renoveringar gällande befintliga och planerade förskolor.
- Förvaltningen har månatliga möten med SLK om lokalbehov.

Trots att det finns en rad befintliga kontrollaktiviteter på plats har förvaltningen inför 2023 identifierat ytterligare åtgärder som behöver komma på plats för att minimera sannolikheten för att risken ska uppstå ytterligare. Se rapportering kopplat till åtgärderna nedan.

Åtgärdens status	Uppföljning
 Pågående Implementera ny stadengemensam process för nyinvesteringar	Förskoleförvaltningen ingår i styrgrupp med stadsfastighetsförvaltningen utifrån den nya beslutsprocessen avseende nybyggnation och reinvesteringar. Stadsfastighetsförvaltningen arbetar med att ta fram en generisk process för investeringar och reinvesteringar som beräknas vara klar i början av 2024. Arbetet med att upprätta en struktur kring tidigt skede fortsätter under 2024. Förvaltningen har varit delaktiga i workshops som hållits av NOS (ny organisation för stadsutveckling). Organisationen har ställts om för att möta de nya förutsättningarna, bland annat har ansvaret för tidiga skeden fördelats ut på flera personer.
 Pågående Enligt ny process finns det ökad möjlighet för förvaltningen att styra när ett förskoleprojekt skall vara klart	Förskoleförvaltningen ingår i styrgrupp med stadsfastighetsförvaltningen utifrån den nya beslutsprocessen avseende nybyggnation och reinvesteringar. Stadsfastighetsförvaltningen arbetar med att ta fram en generisk process för investeringar och reinvesteringar som beräknas vara klar i början av 2024. Arbetet med att upprätta en struktur kring tidigt skede fortsätter under 2024.
 Pågående Utveckla/utvärdera hur vi internt jobbar med processerna avseende tillfällig stängning/nerläggning och att använda överkapacitet till evakuering vid renoveringar.	Fastighet och säkerhet har strategiska lokalplaneringsmöten med utbildningsområdena minst en gång per termin där lokalbehovet går igenom samt hur överkapaciteten som finns i nutid i så stor utsträckning som möjligt kan användas som evakueringslösningar i samband med renovering av förskolor. Utformningen av mötena behöver ses över inför nästa år i och med den nya organisationen.

3.1.5 Brist på personal på förskolorna

 Hantera

Riskbeskrivning

Det är svårt att rekrytera vikarier till vissa områden i staden till både pedagogisk verksamhet och intern service.

Konsekvensbeskrivning

Om inte vikarier tillsätts innebär det att förskolor kan få stänga tidigare eller helt. Det påverkar vårdnadshavarna i stor omfattning.

Avsaknad av vikarier inom intern service påverkar verksamheterna vad det gäller kvalitet inom måltid och städning.

Åtgärdens status	Uppföljning
 Pågående Strategisk personalplanering	Fortsatta kompetensutvecklingsinsatser har genomförts under året för att förstärka rektors förutsättningar för strategisk personalplanering.

3.2 Riskområde: Upprätthållande av lagkrav

3.2.1 Systematiskt brandskyddsarbete

Hantera

Vid uppföljning följs endast planerade åtgärder upp. Det görs ingen ny riskbedömning under innevarande år utan det görs när riskanalysen revideras inför nästkommande år. Aktuell riskbedömning är den som gjordes inför 2023 innan dess att arbetet med planerade åtgärder påbörjades.

Riskbeskrivning

Risk att det finns brister inom förvaltningens systematiska brandskyddsarbete då framtagna och beslutade rutiner inte uppdateras eller följs.

I granskningen av det systematiska brandskyddsarbetet i förskolenämndens internkontroll 2021 konstateras att förvaltningens åtgärder för att säkerställa att det i verksamheten bedrivs ett systematiskt brandskyddsarbete i enlighet med regelverket ännu inte fått avsedd effekt.

Risk att åtgärder som krävs från Stadsfastighetsnämnden inte blir utförda.

Konsekvensbeskrivning

Förvaltningens SBA lever inte upp till gällande regelverk. Kan innebära fara för liv och personskador.

Existerande kontrollaktiviteter

Följande delar finns redan på plats i förvaltningen vilka bidrar till att minska sannolikheten för att risken ska uppstå:

- Det finns en SBA-pärm anpassad till förskoleverksamhet som har tagits fram i samråd med räddningstjänst, pedagoger och rektorer.
- Det finns ett framtaget repetitionsmaterial om SBA som tagits fram tillsammans med räddningstjänsten.
- Det finns en lathund på digitala navet avseende vad rektorerna behöver göra för att starta upp sitt SBA och vad de behöver göra för att fortsätta hålla igång arbetet.
- Det finns en temasida på digitala navet för förvaltningens SBA som uppdateras kontinuerligt.

- Det finns ett framtaget årshjul för SBA som verksamheterna kan nyttja.
- Förvaltningens säkerhetssamordnare anordnar tillsammans med räddningstjänsten kontinuerligt utbildningar till berörda roller i förvaltningen.
- SBA-ombuden samt rektorerna på förskolorna har möjlighet att vid behov ta kontakt med förvaltningens säkerhetssamordnare för stöd.
- Rektorerna följer årligen upp SBA. Resultatet rapporteras sedan uppåt i linjen.
- Det hålls en årlig tävling i samarbete med räddningstjänsten för att involvera barn och pedagoger i SBA.
- Nya chefer får en genomgång av SBA i samband med sin introduktion.

Utöver de befintliga insatser som funnits på plats i förvaltningen identifierades det inför 2023 fler åtgärder som behövde genomföras för att minimera sannolikheten att risken ska uppstå ytterligare. Se rapportering kopplat till åtgärderna nedan.

Åtgärdens status	Kommentar vid senaste uppföljning
 Pågående Upprätta en organisation för att kunna arbeta uppsökande där verksamheten får direkt stöd i SBA	Förvaltningen har genomfört en kartläggning av SBA ute på förskolorna. För att kunna genomföra kartläggningen anställde förvaltningen två tillfälligt anställda SBA-handläggare. I samband med arbetet med kartläggningen fick verksamheten stöttning och utbildning på plats av handläggarna. Det operativa stödet har genererat positiva effekter bland annat syns ett ökat antal deltagare på de utbildningar som erbjuds inom SBA och dokumentationsfrekvensen på de gemensamma team-ytorna kopplat till SBA har ökat. Under 2024 kommer förvaltningen se över vilken organisering som ska tillämpas för att kunna möjliggöra fortsatt operativt stöd till verksamheten i SBA. Där kommer även ärenden från Stadsfastigheter att kunna omhändertas och följas upp.
 Pågående Upprätta rutin för intern kontroll av SBA	Förvaltningens säkerhetsfunktion har börjat se över former för hur intern kontroll kopplat till SBA skulle kunna utformas. Förslaget är att det ska införas kontinuerliga stickprovskontroller, där resultatet rapporteras uppåt i linjen samt återförs till verksamheten för att skapa ett lärande i organisationen i likhet med den rutin vi har för intern kontroll kopplat till inköp. Under 2023 har det upprättats teamytor där rektorernas SBA ska dokumenteras, vilket förväntas förenkla arbetet med att införa kontinuerliga stickprovskontroller. Arbetet med åtgärden kommer fortlöpa under 2024 tills att rutin finns på plats och har implementerats.
 Pågående Upprätta ansvarsfördelning kopplat till uppföljning av	Det finns i nuläget en ansvarsfördelning kopplat till uppföljning av SBA. I rektorernas uppföljningsansvar som kvarstår sen tidigare att årligen, via en enkät, följa upp SBA för sina förskolor. Och enligt rutin ska denna uppföljning sedan rapporteras uppåt i linjen. Under 2023 har verksamhetschefernas ansvar för uppföljning av

Åtgärdens status	Kommentar vid senaste uppföljning
SBA	SBA inom sitt verksamhetsområde förtydligats i och med införandet av de nya teamsyrtorna där rektorernas SBA ska dokumenteras. Förvaltningen kommer dock arbeta vidare med åtgärden under 2024 då ansvarsfördelningen kommer kompletteras när framtida rutin för intern kontroll finns på plats.

3.2.2 Ny lagstiftning avseende fristående verksamheter

 Hantera

Riskbeskrivning

Risk för att det inte finns tillräckligt med resurser att genomföra kontroller om de fristående verksamheterna inte följer den nya lagstiftningen. Risk för att det finns aktörer som verkar utan att deras lämplighet kontrollerats.

Konsekvensbeskrivning

Fristående huvudmän som inte är seriösa och lämpliga att bedriva barnomsorg får fortsätta bedriva verksamhet. Risk för att barn inte erbjuds likvärdig utbildning/undervisning samt att kommunala medel går till oseriösa aktörer.

Åtgärdens status	Uppföljning
 Pågående	Arbete pågår för att använda systemet Digital Fox för uppföljning. Systemet kommer att tas i bruk under 2024.
Verksamhetssystem som stödjer uppföljning av verksamheterna.	
 Avslutad	Det har tillsatts personalresurser under första delen av 2023 på enheten Juridik och tillsyn utifrån den identifierade risken. Aktiviteten kan därför anses avslutad.
Tillsätta personalresurser.	

3.2.3 Ny lagstiftning - fler barn i förskolan

 Hantera

Riskbeskrivning

Lagförändring som innebär att förvaltningen behöver ha uppsökande verksamhet och reserverade platser för samtliga barn från 3 år. I dagsläget ligger ansvaret på vårdnadshavare att ansöka om plats och plats bereds först efter detta.

Konsekvensbeskrivning

Svårigheter organisatoriskt och ekonomiskt att reservera platser för barn utan att veta om de kommer nyttja platsen. Det kan skapa irritation/missnöje när platser reserveras för barn som inte stått i kö om barn i kö inte får plats. Finns inte

tillräckligt med resurser för att hantera uppsökningen och administrationen runt platshanteringen. Risk att den nya lagstiftningen inte efterlevs på det sätt det är tänkt.

Existerande kontrollaktiviteter

Samverkan mellan avdelning för styrning och ledning samt verksamhetsstöd i frågan.

Åtgärdens status	Uppföljning
 Avslutad Ta fram rutiner för hur de reserverade platserna ska hanteras.	Under första delen av 2023 har det tagits fram en rutin och ett arbetssätt för att hantera de reserverade platserna. Aktiviteten anses därför avslutad.
 Avslutad Ta fram arbetssätt och rutiner för den uppsökande verksamheten	Arbetssätt och rutiner är framtagna och implementerade. Under året har förskoleförvaltningen utrett, planerat och genomfört arbetet utifrån nya lagkrav om förskola för fler barn som började tillämpas 1 juli 2023. Arbetet består av två delar: att erbjuda särskilt platserbudande för bättre språkutveckling och uppsökande verksamhet (information och dialog) till vårdnadshavare som har barn i åldern 3-5 år som inte är inskrivna i förskola. En samverkan har skett med olika brobygggarfunktioner (invånarguider Hisingen, hälsoguider Sydväst, Kulturtolkar Angered och Mentormammor Bergsjön) med kulturell och språklig kompetens från målgruppen.

3.3 Riskområde: Rättvisande redovisning

3.3.1 Budget i balans / platstillgång

 Hantera

Riskbeskrivning

Förändring i befolkningsprognos påverkar hantering av platsbehov och planeringsförutsättningar kring personal och ekonomi.

Konsekvensbeskrivning

Organisationen är anpassad efter en högre förväntan på barnantal.

Åtgärdens status	Uppföljning
 Pågående Uppföljning av prognos över tid inom arbetsgruppen i	Utbildningsområdena har i varierad omfattning genomfört åtgärden. Nordost och sydväst har en väl uppbyggd struktur för att följa platsprognosen. Övriga utbildningsområden arbetar fortfarande med att genomföra åtgärden.

Åtgärdens status	Uppföljning
utbildningsområdena	
✓ Avslutad	Tydlig plan och organisation finns kring plats- och placeringsprognos inom utbildningsområdena.
Ha en tydlig plan i UO kring förändringar tillsammans med olika stödfunktioner stödja i underlag	

3.4 Riskområde: Oegentligheter - eliminera eller upptäcka allvarliga fel och brister

3.4.1 Otillåten påverkan

 Hantera

Riskbeskrivning

Risk att det finns brister i förvaltningens arbete kopplat till hot och våld i situationer mellan medarbetare/vårdnadshavare (medarbetares säkerhet mot våld, hot och otillåten påverkan).

Konsekvensbeskrivning

Det kan leda till personskador, arbetsmiljöproblem, personal som inte vill jobba kvar vilket drabbar barnen utifrån kontinuitet, merkostnader för nyrekrytering för verksamheten och kompetenstapp. Nivå för acceptans ökar succesivt vilket gör det viktigt att fånga upp tidigt.

Åtgärdens status	Uppföljning
 Pågående Implementera den uppdaterade hot- och våldsplan för förvaltningen	Förvaltningen har en framtagna rutin vid hot- och våldssituationer som finns tillgänglig via styrande dokument. Arbetet med implementering av stöd för verksamheten sker inom arbetet med handlingsplanen för att motverka tystnadskultur.
 Pågående Ta fram en ansvarsfördelning för förvaltningens hot- och våldsarbete	Åtgärden ses över inom genomförandet utifrån handlingsplanen för att motverka tystnadskultur.
✓ Avslutad	Rutin vid hot- och våldssituationer som är framtagna beskriver även hur ett förebyggande arbete ska hanteras

Åtgärdens status	Uppföljning
Ta fram rutin för förebyggande arbete i förvaltningen	och informeras om för att minimera risken att hot- och våldssituationer uppstår.
Slutdatum 2023-12-31	

4 Samlad riskbild - Intern kontrollplan

4.1 Riskområde: Upprätthållande av lagkrav

4.1.1 Skyddade personuppgifter i IST

 Hantera

Riskbeskrivning

I IST går det att i vissa fall få information om personer med skyddade uppgifter (när det görs en sökning på en relationsperson). Det krävs en manuell hantering för att dölja uppgifterna. Skyddade personuppgifter går inte att ta bort från beräkningsunderlag även då uppgifterna raderas ur systemet.

Konsekvensbeskrivning

Skyddade personuppgifter röjs (till dem som har tillgång till systemet samt beräkningsunderlag).

Existerande kontrollaktiviteter

Problemet har anmälts till projektet samt IST.

Kontrollaktivitetens status	Kommentar vid senaste uppföljning
 Avslutad	Vid nämnd den 25 oktober 2023 godkändes årets granskning utifrån intern kontrollplan 2023 (Protokoll nr 18/2023, § 207 N608-0128/23).
Granskning av förvaltningens hantering av skydda personuppgifter i berörda IT-system	